

3.1 Yleismaailmallinen erityisarvo, luonnos Aalto Works -esityksen perusteluksi

Esitys sijoittuu modernin ajan teollistuneeseen ja koneellistuneeseen yhteiskuntaan ja tukeutuu sen haasteisiin maailmanlaajuisesti vastaavan modernin liikkeen ideoihin. Se kuvaa modernismin vastauksia asumisen, yhteisöllisen elämän, työnteon ja perhe-elämän, koulutuksen, kunnallisen demokratian, valtiollisten palveluiden ja päätöksenteon, hoivan, hengellisen elämän ja vapaa-ajanvieton tarpeisiin.

Itsenäistyneen tasavallan (1917) yhteiskunnan kehittäminen kasvatti sekä kulttuurista että poliittista tahtoa investoida taiteeseen, arkkitehtuuriin ja muotoiluun, jotta modernin elämän tuomat uudet haasteet kohdattiin uudella tavalla. Eri käyttötarkoituksiin suunnitellut modernit rakennukset ja alueet sekä niihin sisältyvä sisustus ja irtaimistot kertovat kansainvälisen modernismin ulottuvuuksista ja siitä, miten modernismi on osa modernia identiteettiä ja Aalto Works on osa sitä Suomessa.

Pohjoismainen demokratiakäsitys pohjautuu vahvasti tasavertaisuuteen ja yhteisvastuullisuuteen, mikä oli hyvinvointivaltion rakentamisen pohja. Valtion tehtävä oli tuottaa yhteistä hyvää kaikille asuinpaikasta, yhteiskunnallisesta asemasta, varallisuudesta, terveydentilasta, iästä tai sukupuolesta riippumatta. Kansalaisten hyvinvointi oli yhteiskunnan modernisaation kärki.

Arkkitehti Alvar Aallon (1898–1976) nimissä tunnetut teokset ovat kansainvälisesti tunnettuja ja tunnustettuja. Hänen tärkeimpien yhteistyökumppaneidensa, Aino Marsio-Aallon (1894–1949) ja Elissa Aallon (1922–1994), sekä arkkitehtitoimisto Aallon arkkitehtien ja suunnittelijoiden osuus oli esillä julkaisutoiminnassa jo varhain. Toimiston työskentelytraditio on täsmentynyt viime vuosien tutkimuksissa.

Kohteen 13 rakennus- ja aluekokonaisuutta ovat:

001	Sunila Housing Area, Kotka	(1936, valm: 1938–1954)
002	Paimio Sanatorium, Paimio	(1928, valm: 1933, 1958 (laajennus), 1962 (Kyykartano))
003	Säynätsalo Town Hall, Jyväskylä	(1949, valm: 1952)
004	Aalto Centre, Seinäjoki	(1951, valm: 1960–1988)
005	The Social Insurance Institution Main Office, Helsinki	(1953, valm. 1957)
006	Finlandia Hall, Helsinki	(1962, valm. 1971, 1975)
007	Aalto House, Helsinki	(1935, valm. 1936)
008	Aalto Atelier, Helsinki	(1954, valm. 1955, 1964)
009	Experimental House, Jyväskylä	(1952, valm. 1953–54)
010	House of Culture, Helsinki	(1952, valm. 1958)
011	Aalto Campus, Jyväskylä	(1951, valm. 1954–1971)
012	Church of the Three Crosses, Imatra	(1955, valm. 1958)
013	Villa Mairea, Pori	(1937, valm. 1939)

3.1 b) Perustelut maailmanperintökriteerille (Justification for Criteria)

Kriteeri ii) Tietyllä aikakaudella ja tietyllä maailman kulttuurialueella kohde on tärkeä todiste inhimillisten arvojen vuorovaikutuksesta arkkitehtuurin tai teknologian, monumenttitaiteen, kaupunkisuunnittelun tai maisemasuunnittelun kehityksessä.

Sic Crit. ii) exhibit an important interchange of human values, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture or technology, monumental arts, town-planning or landscape design;

Aalto Works sarjaesitys on tuonut merkittäviä ratkaisuja hyvinvoinnin tarpeisiin ja rikastanut Modern Movement -arkkitehtuurin kehitystä sen eri vaiheissa, sekä varhaisessa vaiheessa ennen toista maailmansotaa että sodan jälkeen modernismin alueellistuuessa. Aalto Works palveli modernin ajan yksilön tarpeita poikkeuksellisen monipuolisesti ja syvällisesti ottaessaan huomioon jokaiselle ihmiselle ominaiset psykologiset ja kulttuuriset käyttäytymistavat. Sarja antaa merkittävän panoksen yhteiskunnan nykyaikaistamiseen 1900-luvun arkkitehtuurin ja muotoilun kautta.

Suomessa modernismista tuli nuoren itsenäisen valtion vertauskuva. Samalla kun kohteen valikoima eri käyttötarkoituksiin suunniteltuja moderneja rakennuksia kertoo kansainvälisen modernismin ulottuvuuksista, se osoittaa kuinka laajasti Aalto Works on omaksuttu osaksi Suomen modernia identiteettiä. Ihmiset ja heidän oikeutensa ovat olleet keskiössä Suomen historiallisessa kehittämisessä pohjoismaiseksi hyvinvointivaltioiksi ja kansainvälisen yhteisön jäseneksi. Kohteeseen kuuluu tämän kehityksen symbolirakennuksia, kuten Kansaneläkelaitoksen päätoimitalo hyvinvointiyhteiskunnan ”pääkonttorina”, Seinäjoen kaupunkikeskus ja Säynätsalon kunnantalo ovat kuntalaisten tarpeita palvelevina keskusrakennuksina ja Finlandia-talo valmistumisaikansa maailmanpolitiikan näyttämönä.

Tämä arkkitehtuuriperintö hyödyntää 1900-luvun hyvinvoinnin perustana ollutta tieteellistä, teknistä ja taloudellista kehitystä, mutta liittyy siihen inhimillisen ja ylisukupolvisen ulottuvuuden. Aalto Works ammentaa sekä aikansa uusimman tieteen avaamista näkökulmista arkkitehtuurin ajattomiin kysymyksiin, että teknisen kehityksen mahdollistamien rakentamiskäytösten etsimisestä. Äärimmäisenä (ja syvällisimpänä) esimerkkinä on Paimion parantola, joka on toiminut mallina lääketieteen ja psykologian kehityksen huomioimisesta ja arkkitehtuurin hyödyntämisestä potilaan elämää ja hoitoa tukevana laitoksena.

Samalla tavalla kuin yksittäiset rakennukset ovat vastanneet yksilön tarpeisiin, ovat kohteen alueet luoneet uuden yhteiskunnan ja uusien yhteisöjen tarpeita tyydyttäviä inhimillisiä ratkaisuja. Rakennukset ja alueet Paimion parantolasta Finlandia-taloon ovat vaikuttaneet modernismin luonteeseen ja kehitykseen, ja esittelevät ratkaisuja yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tarpeisiin: asumiseen, vapaa-ajan ja uskonnon harjoittamiseen, sekä hallinnon ja hyvinvoinnin palveluihin. Kohteessa taiteen ja tekniikan yhdistelmä on erinomaisesti jalostettu yhteiskunnan käyttöön ja hyvinvoinnin palvelukseen. Aalto Works tuo uusia vaihtoehtoja modernin arkkitehtuurin mekaanisille mittajärjestelmille tunnistaessaan toteutustavassaan tuntevan, ajattelevan ja aistivan ihmisen ja kohtaamiset hänen kanssaan.

Kohde valottaa myös rakentamisen, tekniikan, arkkitehtuurin estetiikan ja valaistuksen kokeiluja erityisen monipuolisesti ja laajasti. Aalto Works sisältää vaihtoehtoja teknologista kehitystä ja rationaalisuutta korostavalle kansainvälisen modernismin suunnalle materiaalien käytön ja muotojen suhteen.

Kokeilujen kohteina ovat materiaalit – sekä teolliset että luonnon materiaalit – rakennusosat ja rakennustavat, arkkitehtoniset tilat ja muodot sekä tilasarjat. Sisustukset ja irtaimisto on toteutettu erottamattomaksi osaksi kohdetta. Nämä ratkaisut ja piirteet ilmenevät erityisesti tilaratkaisuissa ja

tilasarjoissa sekä sisällä että ulkona, ainutkertaisissa muodoissa ja sommitelmissa, arkkitehtonisissa detaljeissa ja valaistusratkaisuissa, materiaalien käytössä ja varsinkin kosketuskohtien pinnoissa.

Paikka ja ympäristö ovat integroituneina arkkitehtuuriin ominaisuuksina ja sen erottamaton osa. Holistinen suunnittelu ulottuu myös luonnon elementteihin, joista on jalostunut hienovaraisessa käsittelyssä rakennetun ympäristön olennainen tekijä. Luonto ja rakennettu täydentävät toisiaan symbioottisesti.

Tällä arkkitehtuuri- ja muotoiluperinnöllä on merkittävä rooli globaalissa modernismissa sen muotokielen haastajana, täydentäjänä, rikastajana ja kehittäjänä. Sillä on myös sillanrakentajan rooli historian ja modernin ajan välillä esitellessään uuden muotokielen yhdessä perinteisten arkkitehtuurin muotojen, materiaalien, arkkitehtonisten ratkaisujen ja tuotantotapojen muunnelmien kanssa. Sekä 1900-luvun rakennukset että alueet ja niihin erityisellä tavalla sulautettu merkittävä muotoiluperintö esittelevät modernin arkkitehtuurin kieliopin omaksumisen, sen omaperäisen soveltamisen ja muokkaamisen omintakeisen arkkitehtonisen ilmaisun välineenä.

Tämä moniulotteinen arkkitehtuuriperintö on syntynyt tiiviissä vuorovaikutuksessa modernin liikkeen kanssa ja vaikuttaa edelleen nykyarkkitehtuuriin kautta maailman. Omana aikanaan kansainvälisyys ilmeni inspiraation hakemisena modernin liikkeen uusimmista virtauksista, julkaisemalla hankkeita laajasti ja kansainvälisesti, kansainvälisinä projekteina ja opetustyössä, sekä toimiston kansainvälisessä työyhteisössä.

Arkkitehtuuriperintöä täydentävät irtain kulttuuriperintö suunnitteluaineiston ja aineeton perintö suunnittelutradition muodossa. Aalto Studioissa muotoutui Alvar Aallon, Aino Marsio-Aallon ja Elissa Aallon tunnistettava suunnittelu- ja muotoilufilosofia. Empaattinen suunnittelun tapa, josta varhaisena esimerkkinä olivat jo Paimion parantolan huonekalut ja potilashuone, ottaa lähtökohdaksi yksilön omaan kokemukseen maailmasta. Kohteen arkkitehtuurin ja muotoilun tulokset puhuttelevat yhdenvertaisesti jokaista, mutta samalla tarjoavat kokemuksen ajattomasta ja loppumattomasta variaatiosta. Tuloksille tunnusmerkillisiä ovat yksinkertaisuus, toimivuus, esteettinen laatu, materiaalin luova käyttö, tarkoituksenmukainen rakenne ja usein standardoitavissa oleva tuotantotapa.

Aallon toimiston suunnittelemaat rakennukset ovat olleet avainasemassa modernin rakennusperinnön suojelutarpeen tunnistamisessa jo luovan kauden kuluessa 1960-luvulta alkaen, ensimmäisinä lakisääteisen suojelun modernismikohteina sekä niiden suojelu- ja hoitokäytäntöjen luojina. Riihitien kotitalo ja toimisto Tiilimäellä ovat globaalissa tarkastelussa ainutlaatuisia esimerkkejä modernin arkkitehtuurin suojelun ulottuvuuksista, missä aineellinen ja aineeton arkkitehtuuriperintö ovat erottamattomina säilyttämisen kohteina.

Attribuutit

Aalto Works on vastaus modernisoitavan yhteiskunnan tarpeisiin (A Contribution to Modernisation of Society)

Aalto Works perustuu uskoon, että arkkitehtuuri ja kaupunkisuunnittelu voivat olla parantamassa yksilöiden ja yhteiskuntien elämän laatua. Esitys kuvaa sitä laajaa kenttää, jolla modernismi ratkaisi kehittyvän hyvinvointivaltion yhteiskunnallisia ja esteettisiä kysymyksiä. Arkkitehtitoimisto Alvar Aallon ratkaisut palvelevat yhteisöjään ja yhteiskuntaa asumisen, työpaikkojen, hallinnon ja kokoontumisen rakennuksissa yksilön tarpeista lähtien. Ylevät arkkitehtoniset ja yhteiskunnalliset ihanteet sekä usko kehitykseen ja tulevaisuuteen saivat kohteen arkkitehtuurissa ja muotoilussa ainutlaatuisen ihmisläheisen ja käsinkosketeltavan toteuman. Ne yhdistävät monimutkaisia veistoksellisia muotoja ja tiloja ja mahdollistavat ensisijaisen käyttötarkoituksensa lisäksi monia epämuodollisia inhimillisen vuorovaikutuksen tapoja.

Aalto Works luo yhdyskuntasuunnittelun, arkkitehtuurin ja muotoilun keinoin uuden kansakunnan identiteettiä (A Contribution to Shaping an International Identity)

Kansainvälinen identiteetti muodostuu modernismin yleisesti ja kansakunnasta riippumatta ymmärrettävien aiheiden yhdistämisestä arkkitehtuurin yleisinhimillisten ratkaisujen perustaan. Kohde palvelee hyvinvointiyhteiskuntaa tukemalla yhteisöllistä vuorovaikutusta ja yhteisön toimintaa alueilla ja rakennuksissa. Aalto Works vastaa arkkitehtuurin, muotoilun ja yhdyskuntasuunnittelun keinoin yhteisön ja kansalaisten tasavertaisuuteen ja hyvinvointiin. Käyttäjille tärkeät sisätilat on suunniteltu erityisellä huolellisuudella. Inhimillisen fysiologian ja psykologian huomioiminen on esillä monenlaisissa ja -kokoisissa tuotteissa pienimmästä sisustuksen yksityiskohdasta aina laajoihin rakennusryhmiin ja yhdyskuntiin asti.

Aalto Works on hedelmällisessä vuorovaikutuksessa paikan kontekstin ja läheisen luonnonympäristön kanssa. (Interplay of Buildings with Natural and Societal Context)

Luontosuhteen tärkeä merkitys ihmisen hyvinvoinnille sisältyy näiden kohteiden suunnitteluun niin, että rakennukset ja sisustukset ovat tiiviissä vuorovaikutuksessa luonnon kanssa ja päinvastoin: luonto tiiviiseen vuorovaikutukseen rakennusten ja sisustusten kanssa. Maiseman hienovarainen muuntaminen monissa eri mittakaavoissa tukee arkkitehtuurin toimivuutta ja laatua. Tilat ja rakennukset murtavat aikansa arkkitehtuurin totunnaisia hierarkioita ja rajoja sisä- ja ulkotilojen välillä.

Aalto Works -kohteessa vaikuttavat yhdessä tiede, taide, muotoilu ja arkkitehtuuri. (Synthesised design)

Aaltojen suunnittelutapa on synteettinen ja luova, siinä vaikuttavat yhdessä tiede, taide, ml. muotoilu, ja arkkitehtuuri. Kohde sisältää vaihtelevia vapaita ja veistoksellisia muotoja ja tarjoaa lukemattomia tilaisuuksia inhimilliseen vuorovaikutukseen samalla kun ne palvelevat varsinaisia käyttötarkoituksiaan ja tukevat kansalaisten, käyttäjien ja asukkaiden, identiteettiä. Ratkaisut ovat luovia yhdistäessään perinteisten materiaalien ja rakentamisen tapojen, etenkin puumateriaalin ja -rakennustapojen, luovan insinöörisuunnittelun ja teollisten rakennusosien standardoinnin sekä taiteen ja taideteollisuuden tuotteiden käytön.

Sisustukset ovat Aalto Works -kohteen erottamaton osa (Holistic design / Integrated (interior) design)

Kohteessa tunnelman kokeminen ja aistiminen on yhtä tärkeää kuin toimintojen sijoittuminen ja modernismin pelkistetty muotokieli. Tämä tavoittaa kaikki aistit erityisesti rakennusten viimeistellyissä kosketeltavissa yksityiskohdissa ja pinnoissa, vaihtoehtoisten kulkureittien laajassa valikoimassa ja monimuotoisissa tilasarjoissa sekä niihin liittyvissä tunnelman muutoksissa. Rajojen ylittäminen toteutuu myös taiteen ja designin avulla. Nämä työt ovat olleet inspiraation lähde käsityön merkityksen tunnustamiselle modernismissa, mitä sisätilojen, sisustuksien, huonekalujen, tekstiilien ja varusteiden sekä niiden yhdistelmien tuottama intiimi tunnelma ja mittakaava todistavat.

Suunnittelukäytännöt (Collaborative design work)

Keskeisenä ideana modernissa liikkeessä oli ajatus tasa-arvosta, jonka myötä ihmiskäsitys laajeni paremmin huomioimaan yksilöllisyyden ja luovuuden. Aalto Works, Aaltojen suunnittelukäytännön tulokset, osoittavat

tasa-arvoista ja avointa lähestymistapaa. Työskentelytapojen kehittämisessä olivat keskiössä toimiston suunnittelijat ja toimistossa työskennelleet kansainväliset arkkitehdit, avainhenkilöinä Alvar, Aino ja Elissa Aalto.

Alvar Aallon kuoleman jälkeen Elissa Aalto huolehti työn jatkumisesta, Aalto-projektien loppuunsaattamisesta ja uransa loppuvaiheessa siitä, että toimiston arvostettua tuotantoa ylläpidetään ja korjataan vaalien ja sen suojelusta huolehditaan. Hän varmistti myös piirustusten ja asiakirja-aineistojen säilymisen.

Aino ja Alvar Aalto olivat Artekin perustajajäseniä, ja Aino Marsio-Aalto johti Artekia vuoteen 1948 asti. Artekin perustaminen on ollut ratkaiseva askel Aalto-valaisimien ja huonekalujen kehityskaassa yksittäisistä esineistä sarjatuotannoksi ja kuvaa hyvin heidän suunnittelukäytäntöään. Aalto-valaisimet ja Artekin huonekalut ovat kattavasti esillä, hyvin säilyneinä ja korkealle arvostettuina.

Aallon kirjoitukset, projektit ulkomailla, yliopisto-opetus, luennot ja puheet sekä kotimaassa että ulkomailla sekä toimiston kansainväliset arkkitehdit ovat innoittaneet modernismin ajan ja alojen suunnittelijoita eri puolilla maailmaa etsimään uutta luovia ratkaisuja paikallisten olojen parantamiseksi, ja soveltamaan paikallisia materiaaleja ja perinteisiä taitoja modernismin yhteydessä (kontekstissa).

Innovatiivinen ote ja kansainvälinen vuorovaikutus. (Innovative Approach and International Impact (on Modern Design))

Alvar, Aino ja Elissa Aallon työ, aluesuunnittelu, arkkitehtuuri ja muotoilu sekä tasa-arvoinen ja avoin suunnittelukäytäntö vaikuttavat modernin liikkeen kehitykseen edelleen maailmanlaajuisesti. Toimistossa työskennellyt kansainvälinen suunnittelijajoukko sekä töiden innoittamat aikalaiset ovat vieneet viestiä eteenpäin. Se inspiroi suunnittelijoita yhä uusina sukupolvinä löytämään innovatiivisia ratkaisuja niin yksilöiden kuin yhteisöjenkin elämänlaadun parantamiseksi. Artekin Aalto-valaisimien ja huonekalujen jatkuva tuotanto tukee kehitystä.

Kansainvälisen vuorovaikutuksen muotoja ovat Aaltojen töiden laaja käsittely kansainvälisissä modernia liikettä koskevissa keskusteluissa, arkkitehtuurikirjallisuudessa ja kritiikeissä, työntekijöiden ja ystävien aikalauskertomukset sekä palkinnot ja kunniajäsenyydet, kansainväliset luennot- ja opetustehtävät, Aaltojen henkilökohtainen kirjeenvaihto sekä kohteessa yhä jatkuva kansainvälinen vierailijavirta.

Perustelu sarjan komponenttien osuudelle kohteen maailmanperintöarvon muodostumisessa

001 Sunila Housing Area, Kotka

Sunilan asuinalue rakennettiin kehittyvän teollisuuden vaurauden varassa modernisoitavan yhteiskunnan tarpeisiin. Moderni liike avasi mahdollisuuden toteuttaa ennakkoluulottomia ratkaisuja uusien asuinalueiden rakentamiselle ja sosiaaliselle uudistumiselle. Sunilan asuinalue toteuttaa hyvän elämän mallin työväen yhdyskunnalle ja yhteiskunnan modernisoimiselle. Se on tehdastyöympäristön vastapainoksi suunniteltu ihannealue modernin kodin, yhteisön ja luonnon suhteesta. Sunilan asuinalue on varhainen metsälähiö, josta tuli esikuva hyvästä ja toimivasta asuinympäristöstä kaikille. Asuinalue osoittaa uuden suunnan perinteisten tehtaan työväenasuinalueiden suunnittelulle. Attribuutit liittyvät suunnitteluun ja paikkaan. Asuinrakennustyyppien monipuolinen ja harvinaisen laaja valikoima on suunniteltu työntekijäryhmien mukaan. Alueen ja sen rakennukset yhdistää kokonaisuudeksi puistoympäristö, ei rakennettu keskusta. Asemakaavan tavoitteet valoisuudesta ja välittömistä luontoyhteyksistä kaikille

toteutuvat alueella kaikissa eri asuntotyypeissä. Alue hahmottuu ulkomuodoltaan yhtenäisenä, valkoisena ja modernina.

Sunilan asuinalueen attribuutit: variaatio funktionalistisesta asemakaavasta ja asukaslähtöisyys, standarditalot, tyyppiasuntojen valikoima, asumisen välitön suhde luontoon

002 Paimio Sanatorium, Paimio

Modernin liikkeen ajatus tasa-arvosta laajensi ihmiskäsitystä huomioimaan myös yksilöllisyyden ja luovuuden merkityksen hyvälle elämälle. Paimion parantola on ylivertainen esimerkki Aaltojen suunnittelukäytännöstä. Se on yksi Aino ja Alvar Aallon yhteistyön tunnetuimmista tuloksista. Sen attribuutit liittyvät suunnitteluun ja paikkaan. Parantolan rakennuskokonaisuudessa integroituvat ajankohtainen lääketieteellinen tieto, uusin rakennustekninen tieto ja kaluste- ja valaisinkehitystyö sekä kaikkia näitä yhdistävä näkemys ympäristön kokonaisvaltaisesta vaikutuksesta potilaan hyvinvointiin. Sillä on suuri merkitys modernin arkkitehtuurin ja parantolarakentamisen kehityksessä.

Sisustukset, värit, valaisimet ja etenkin kalusteet ja niiden materiaalien psykofyysisen vaikutuksen analyysi, sekä sairaalahoidossa olevan potilaan - "koehenkilön" - kokemuksen huomioiminen tuottivat hyviä tuloksia: keveys, joustavuus, helppo puhdistettavuus - ja kosketuksen miellyttävyys verrattuna teräsputkihuonekaluihin. Lääketieteen, fysiologian ja arkkitehtuurin yhteispeli oli tuottanut huonekaluja parhaiten ihmisen hyvinvointia palvelevasta materiaalista. Paimion puusta taivutetut kalusteet olivat tie Aalto-huonekalujen kansainvälisille markkinoille.

Paimion parantolan attribuutit: säilyneet sisustukset, kiintokalusteet, valaisimet ja irtokalusteet, rakennustekniset innovaatiot, ja rakennussiipien suuntaamiset, makuuparvekkeet, kävelytiet, rakennusten suhde metsäluontoon, henkilökunnan asuinrakennukset, ruusukellari

003 Säynätsalo Town Hall, Jyväskylä

Säynätsalon kunnantalo on ylivertainen synteeseinä, jossa insinööritiede, taide ja arkkitehtuuri toivat kansalaisten jokapäiväiseen ympäristöön uusia yllättäviä aiheita. Niille voi löytää historiallisia esikuvia, mutta synteettiset ratkaisut ovat uusia ja ajattomia. Sen attribuutit liittyvät suunnitteluun ja paikkaan. Kunnanvaltuuston salin kattorakenteet, kokonaisvaltaiset sisustusratkaisut, korotettu piha nurmi- ja graniittiportaineen, taideteokset, valaisimet ja erikoiskalusteet ja tilasarjat näyttävät kunnallisen demokratian yhteispelinä, jossa kaikkien osallistujien – niin liiketilojen, toimistotilojen, kirjaston ja salien käyttäjien - kunkin erilaiset tarpeet on huomioitu. Kunnantalossa taiteen ja arkkitehtuurin välillä on vuoropuhelu, jossa taiteelle on määritelty omat paikkansa.

Palvelutoimintoja, taidetta ja tasavertaista osallistumista varten kuntalaisille rakennetut tilat luovat modernismiin uudenlaista arjen monumentaalisuuden arkkitehtuuria, jossa roolit vaihtuvat niin, että asukas on pääosassa. Säynätsalon kunnantalo on pienen kunnantalonsa arkkityyppi.

Säynätsalon kunnantalonsa attribuutit: tiili- ja puuarkkitehtuuri pitkälle työstettyine yksityiskohtineen, nostettu piha (raised courtyard), integroitu sisustaminen (integrated interior architecture)

004 Aalto Centre, Seinäjoki

Seinäjoen Aalto-keskuksessa kaupunkisuunnittelukokonaisuuteen ja suunnittelukäytäntöihin liittyvien erityisten arvojen attribuutit koskevat rakennusten ja kaupunkitilojen muotoa ja paikan suunnitteluun liittyviä jatkumoa sekä paikan henkeä ja merkitystä maisemassa. Seinäjoen Aalto-keskuksessa suunnittelijoiden erityinen työtapojen ja arkkitehtuurin kieliopin jatkumo huipentuu. Kirkko (1960) ja seurakuntatalo (1966), kaupungintalo (1962), kirjasto (1965), virastotalo (1968) ja kaupunginteatteri (1987) muodostavat kukin yksilöllisen arkkitehtonisen kokonaisuutensa, niitä yhdistää kahden kansalaisaukion tilapari. Rakennusryhmä on muodostunut paikallistason modernin demokratian arkiseksi ja monumentaaliseksi keskuksiksi.

Kahden julkisen yhteisön tilaajan ja suunnittelijoiden yhteistyö alkoi kilpailulla vuonna 1951 ja jatkui vuosikymmeniä. Aalto Studion näkemys yhdisti kokonaisuudeksi eri vuosikymmeninä rakentuneet osat. Arkkitehti Elissa Aalto oli merkittävässä roolissa Seinäjoen teatterin suunnittelussa ja huolehti siitä, että Aalto-keskuksen alkuperäinen visio toteutettiin loppuun saakka.

Seinäjoen Aalto-keskuksen attribuutit: arkkitehtoninen kokonaisuus (urban ensemble) kaupunkitila- ja aukiosarjat, akselit, rakennusten muodostama siluetti, julkisten rakennusten sarja, rakennusryhmän maamerkkiluonne, sisustukset

005 The Social Insurance Institution Main Office, Helsinki

Kansaneläkelaitoksen päätoimitalo on yliverlainen (outstanding in) parantaessaan yhteiskunnan sosiaaliturvaan liittyviä rakenteita modernisoitavan yhteiskunnan tarpeisiin arkkitehtuurin ja muotoilun avulla. Attribuutit liittyvät materiaaleihin ja sisustuksiin sekä suunnitteluun ja käyttöön. Kansaneläkelaitoksen päätoimitalon arkkitehtuuri on vastaus kansalaisistaan huolehtivan hyvinvointiyhteiskunnan ulottamisesta kaikille. Kansaneläkelaitoksen päätoimitalon palvelukonsepti on edelleen tunnistettavissa rakennuksen tilasarjoissa. Tilat palvelevat sekä kansalaisia että henkilöstöä. Rakennuksessa on virkailijoiden työhyvinvointia palvelevia tiloja ja ratkaisuja. Asiakkaan palvelureitti johtaa suoraan kadulta sisätiloihin, mutta henkilökunnalla on oma, erillinen sisäkatunsa ja yhteydet sieltä taustatiloihin, hisseille ja portaikkoihin. Kaikkein arvokkaimmat materiaalit ja monet erityisimmät yksityiskohtat ovat keskittyneet julkisimpiin, kansalaisten saavutettavissa oleviin tiloihin. Ratkaisua tukevat kohteen päätalaa valaisevat erityiset kattolyhdyt sekä muut innovaatiot luonnon- ja keinovaloa yhdistävissä ratkaisuissa. Valaisimia suunniteltiin erityisesti Kansaneläkelaitoksen, osa kehitettiin myöhemmin sarjatuotantoon sopiviksi tuotteiksi. Sisustuksen materiaalivariaation poikkeuksellisena yksityiskohtana sauvalinkkerit eri väreissä ja muodoissa.

Kansaneläkelaitoksen päätoimitalon attribuutit: Kansaneläkelaitoksen - social security services – laitosarkkitehtuuri, sekä sisä- että ulkopuolella, erityiset keino- ja luonnonvaloa yhdistävät sisustukset ja valaisimet, rakennuksen sisäinen liikenne (asiakas- ja työntekijäliikenne, sekä horisontaalisen että vertikaalisen liikenteen ratkaisut)

006 Finlandia Hall, Helsinki

Finlandia-talo on erityisen arvokas luodessaan kaupunkisuunnittelun, arkkitehtuurin ja muotoilun varassa uuden valtion identiteettiä. Finlandia-talo on tunnettu ja tunnistettu moderni symbolirakennus niin kansalaisille kuin kansainvälisestikin. Sen tarkoitus on vahvistaa Suomen asemaa kansainvälisessä yhteisössä. Finlandia-talo palvelee kaikkia (Suomen) kansalaisia monitoimirakennuksena, joka tuo yhteen

modernin ajan ideat kansainvälisestä yhteistyöstä ja kansallisvaltiosta. Idea paremmasta, kansakunnille ja kulttuureille yhteisestä maailmasta on rakennuksen arkkitehtuurin käyttövoimana. Attribuutit liittyvät muotoon ja materiaaleihin, suunnitteluun, paikkaan ja sen merkityksiin. Arkkitehtuurin ja muotoilun keinot luovat siltaa arkkitehtuurista yhteiseen historiaan ja muistiin tunnettujen muistomerkkien materiaalien kautta. Rakennus on Aallon Helsingin keskustasuunnitelman, valtakunnan pääkaupungin modernistisen uudistamisen alun, ainoa toteutunut monumentaalirakennus ja todiste kaupunkikuvallisesta ideasta. Suunnitelmassa kansakunnan merkittävimmät kulttuurirakennukset ryhmiteltiin merenlahden äärelle.

Finlandia-talon attribuutit: marmorin käyttö, kaupunkikuvallinen asema, seremoniaaliset ulko- ja sisätilasarjat

007 Aalto House, Helsinki

Aalto Housella on merkittävä kansainvälinen vaikutus moderniin muotoiluun ja luoviin ratkaisuihin. Aino Marsio-Aallon ja Alvar Aallon rakennuttama kotitoimisto on ilmentymä modernin perheen asumisen ja luovan työn yhdistämisestä. Perheenjäsenten elämä ja työn tekeminen limittyvät pienessä talossa. Siitä huolimatta arkkitehtuurissa on ominaisuuksia, jotka luovat mielikuvan itseään suuremmasta tilasta. Syntyneet ratkaisut ovat toistuneet myöhemmin yhä uusina variaatioina muissa Aaltojen suunnittelemissa kohteissa. Se kantaa erityisellä tavalla merkitystä sekä luovan työn paikkana että varhaisena esimerkkinä modernismin säilyttämisestä ja suojelusta. Rakennus on tunnistettu kulttuuriperinnöksi alusta asti ja sen innovatiivisen arkkitehtuurin kansainvälinen vaikutus jatkuu yhä. Talon attribuutit liittyvät suunnitteluun, materiaaleihin ja substanssiin sekä käyttö- ja suunnittelutraditioihin.

Aalto House, attribuutit: kokonaistaideteoksen luonne, kansainvälisyyteen ja säilyttämiseen liittyvät traditiot

008 Aalto Atelier, Helsinki

Aalto Atelier (is outstanding in) on erityisen arvokas kutoessaan yhteen suunnittelun innovatiivisen lähestymistavan ja kansainvälisen vaikutuksen. Alvar ja Elissa Aallon rakennuttama arkkitehtuuristudio on luovan työn tekemisen paikka, jossa arkkitehtuuri edistää työyhteisön ilmapiiriä ja antaa työlle tasa-arvoiset ja monipuoliset puitteet kansainvälisessä ilmapiirissä. Työtapojen evoluutio Aaltojen suunnittelutoimiston elinkaaren aikana vuoteen 1994 saakka näkyvät ateljeerakennuksen arkkitehtuurissa.

Aallon toimiston työ sen alkuvaiheista (arkkitehdit Alvar Aalto ja Aino Marsio-Aalto) aina vuoteen 1994 saakka (Alvar Aalto ja Elissa Aalto) muodostavat jatkumon, jonka tukikohtana Aalto House ja Aalto Ateljee toimivat. Näiden kohteiden käytössä ja suojelussa näkyvät kulttuuriperinnön eri puolien, materiaalsen ja aineettoman, säilyttämisen ja sukupolvien välisen siirtämisen ideat. Ateljeen luovan työn traditio jatkuu nykyisessä käytössä. Attribuutit liittyvät suunnitteluun ja tekniikoihin, hoidon ja käytön traditioihin.

Aalto Atelier, attribuutit: luovan työn traditiot, työtapojen evoluutio, luonnonvalaistuksen ratkaisut, toimiston tilasarjat

009 Experimental House, Jyväskylä

Muuratsalon koetalo on erityinen hedelmällisessä vuorovaikutuksessaan luonnon kanssa. Se on dialogissa vapaan järviluonnon kanssa. Muuratsalon koetalo sijoittuu villiin luontoon ja lainaa maiseman osaksi arkkitehtuuria. Sen attribuutit liittyvät suunnitteluun ja rakennusmateriaaleihin, paikkaan ja käyttöön. Kesäasunto on sovitettu vapaan järvi- ja metsäympäristön orgaaniseksi osaksi, jolloin rakennusten

ulkopuolinen ympäristö on luonnontilainen. Atriumpihaan kiteytyy myös "koetalon" luonne – erilaisilla tiili- ja laattatyypeillä, niiden limityksillä ja saumaustavoilla toteutetut pihajulkisivut ovat samalla ajallisuutta käsittelevä taideteos.

Muuratsalon koetalon attribuutit: huvilarakennus pihoineen ja muureineen, näkymät pihasta järvelle, pihapiirin asema maisemassa, autenttinen sisustus- ja esinekokoelma

010 House of Culture, Helsinki

Kulttuuritalo Helsingissä on erityisessä vuorovaikutuksessa yhteiskunnallisen kontekstin kanssa. Se on työväenkaupunginosan vapaa-ajan monumentti. Yhteisöllisen kulttuurin uudistamiseksi vapaa-aika, hauskanpito ja yhteisölliset kokemukset tuotiin kaikkien ulottuville, myös lasten, nuorison ja työväestön. Sen attribuutit liittyvät muotoon, materiaaleihin sekä käyttöön. Kulttuuritalo on 1900-luvun alkupuoliskolla rakennetun työväen kaupunginosan maamerkki, joka edistää sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja aikanaan rakensi kivikaupunginosan identiteettiä. Kulttuuritalo on kokoontumispaikka kaikille modernin henkisen ja ruumiillisen kulttuurin harrastajille; elokuvan, konserttien, tanssin, voimailun, musiikin, laulun, tanssin ystäville.

Kulttuuritalon attribuutit: yhteiset tilat, julkisivut kaupunkikuvassa

011 Aalto Campus, Jyväskylä

Jyväskylän Aalto-kampuksen erityinen arvo on ilmaisussa, joka luo uuden kansakunnan identiteettiä. on vapaan sivistyksen monumentti, joka on ankkuroitu niin kaupunkiin, sivistyksen traditioon kuin suomalaiseen järvi- ja harjumaisemaankin. Se symboloi kansallista sitoutumista vapaaseen sivistykseen ja avoimeen yhteiskuntaan. Opettajien koulutuksen ympärille rakentunut yliopistoalue on kuva niin yksilön kuin yhteiskunnan henkisen kehityksen mahdollisuuksista toisiaan seuraaville koululais-, opiskelija- ja opettajaikäpolville. Seminaarinmäen moderni sivistysinstituutio luo kansallista identiteettiä korostaessaan henkistä ja älyllistä ulottuvuutta ja vaikuttaessaan monipuolisesti siihen, miten alueen koemme ja siinä toimimme. Attribuutit liittyvät paikkaan, muotoon ja suunnitteluun, käyttöön ja käytön traditioihin. Kansallinen ja kansainvälinen yhdistyvät tiilirakennusten modernismissa ja muistumissa klassisesta arkkitehtuurista ja antiikin aukioista.

Jyväskylän Aalto-kampuksen attribuutit: puistoympäristö aiheineen ja reittiverkosto, moderni tiiliarkkitehtuuri metsäluonnossa, lasten arkkitehtuuri

012 Church of the Three Crosses, Imatra

Kolmen ristin kirkko tuo saumattomasti yhdeksi kokonaisuudeksi tieteen, taiteen, muotoilun ja arkkitehtuurin ratkaisut. Sen attribuutit liittyvät muotoon ja suunnitteluun, paikkaan, tekniikkaan ja tunnelmaan. Kolmen ristin kirkossa toteutuvat ajatukset seurakuntatyön moninaisuudesta ja saavutettavuudesta kaikille yhdistämällä arkisen ja pyhän. Kirkossa ovat pääosassa kävijän tunteet ja kokemukset, joihin rakennus pystyy vastaamaan kaikissa elämänvaiheissa ja moninaisissa elämäntilanteissa. Kirkon hengellinen tunnelma syntyy modernismille tyypillisistä pelkistetyistä pinnoista ja vapaista muodoista, sekä rakennuksen erityisistä luonnonvaloratkaisuista ja saliosien hierarkiasta ja jatkuvuudesta.

Kirkko on voimakkaan plastinen kolmiosainen tilasommitelma, jota leimaa Aalto Worksille tunnusomainen kokonaisvaltaisen viimeistelyn jälki niin valaisimissa, irto- ja kiintokalusteissa, kuin kaikissa yksityiskohdissa

kirkkotekstiilejä ja lasimaalausta myöten. Kirkkosalissa kokoontumistilan muunneltavuus on huipussaan salin tilaa säätelevien moottoroitujen liukuseinäparien avulla.

Kirkkosalin eri osia valaisevat eri vuorokauden- ja vuodenaikoina laaja valikoima katto- ja yläikkunoita, jotka luovat vaihtelevia valaistusefektejä.

Kolmen ristin kirkon attribuutit: tilasarjat ja suorakulmaisuudesta vapaat muodot, luonnonvaloratkaisut, kellotorni ja sijainti maisemassa, ja muut tunnelmalle tärkeitä aiheet (mm. taideteokset, kasvien paikat ja kirkolliset tekstiilit)

013 Villa Mairea, Pori

Villa Mairea on yliverlainen siinä, että sisustus(suunnittelu) ja arkkitehtuuri ovat erottamattomia. Villa Maireassa toteutuvat modernin liikkeen ajatukset eri taiteenlajien rajojen ylittämisestä ja uusien asumisen ratkaisujen etsimisestä. Sen attribuutit liittyvät suunnitteluun, muotoihin ja materiaaleihin sekä paikan henkeen. Moderni identiteetti, kansainvälinen elämäntapa ja laajat yhteiskuntasuhteet heijastuvat niin Villa Mairean taiteessa, esineistössä, sisustuksessa kuin arkkitehtuurissakin. Artikuloidut asumisen toiminnat ovat tila- ja materiaaliratkaisujen ja sisustuksen loputtoman variaation lähtökohtana sekä sisä- että ulkotiloissa.

Modernin kokonaisuuden elämyksiä luovat myös yllätykselliset muistumat eri kansojen rakennusperinnöstä. Rakennus on samaan aikaan sekä kiehtovaa tulevaisuutta että paluuta yksinkertaiseen estetiikkaan.

Villa Mairean attribuutit: uniikki sisä- ja ulkoarkkitehtuuri, pihat ja niiden suhde ympäröivään metsään, integroitu taide, artekilainen henki

3.1.c) Integriteetti (Statement of Integrity)

Kohde sisältää modernismin luonteeseen ja kehitykseen vaikuttaneet keskeiset rakennukset ja alueet Paimion parantolasta Finlandia-taloon. Komponentit täydentävät toisiaan ja valottaessaan erityisarvoon kuuluvia näkökulmia yksittäisissä luomuksissa, rakennusryhmissä ja aluekokonaisuuksissa, kukin erilaisesta, mutta keskeisestä näkökulmasta. Kohteen laajuus riittää kuvaamaan arkkitehtuurin moninaisuutta ja ratkaisujen runsautta. Kohde kuvaa arkkitehtuurin ja muotoilun yhteydet, synteettisen suunnittelutavan, sekä kansainvälisen vuorovaikutuksen ja kansainvälisten vaikutteiden muokkaamisen paikallisiin tarpeisiin että ratkaisujen kansainvälistymisen. Komponenttien muodostama kokonaisuus on ehjä, ja kattaa keskeiset erityisarvon osa-alueet, kuten arkkitehtuurin ja muotoilun, paikan ja ympäröivän luonnon muokkaamisen. Valikoima on riittävä erityisarvon ymmärtämiseksi.

Kohteen rakennukset ovat poikkeuksellisen hyvin säilynyttä arkkitehtuuri- ja muotoiluperintöä ja erityisarvon attribuutit ehjinä säilyneitä. Kaupunkiympäristöön sijoittuvat komponentit ovat melko suljettuja ja ympäröivässä kaupunkirakenteessa itsenäisiä. Kaupunkiympäristön muutokset eivät ole vaikuttaneet heikentävästi näiden kohteiden ominaisuuksiin. Aalto Works -kohteessa luonto, ympäristö, maasto ja maisema ja erityisesti metsä ovat keskeisessä asemassa. Vapaaseen luontoon ja maisemaan sijoittuvat rakennukset sisustuksineen ovat alun perin luoneet ympäristöönsä integroituneen uuden elementin. Näissä komponenteissa suhde luonnon ja rakennetun ympäristön välillä on säilynyt. Erityisarvoa ilmentävät rakennusten ympäristöt ja ulkotilojen luontoelementit ovat kehittyneet ajan myötä, keskeiset piirteet ovat niissä ylläpidon kohteina.

Kohteella ei ole sen eheyttä vaarantavia uhkia. Uhkia saattaa nousta esiin käytön muuttumisen yhteydessä, kun julkisessa käytössä olevia rakennuksia yksityistetään tai alkuperäinen käyttö vaihtuu. Tällöin voi nousta esiin sellaisia toimintatapojen muutostarpeita, jotka voisivat vaarantaa tilojen ja tilasarjojen ominaisuuksia sekä aiheuttaa materiaalien menetyksiä. Paikallisiin integriteettiä uhkaaviin tekijöihin varaudutaan viranomaistoiminnassa ja hoitosuunnittelussa, katso tarkemmin kohta 4a ja 4b.

Muutosten hyväksyttävyyden rajoja tarkastellaan suojelupäätösten puitteissa suojelupäätöksiä valmisteltaessa, tulkittaessa ja muutettaessa. Eheyden vaarantumisen estämiseen heikkenevän kunnan takia varaudutaan hoitosuunnittelussa.

Kullakin komponentilla on oma suojavyöhyke, jonka suojelua ja muutoksia säädellään. Pääsääntöisesti kohteen erityisarvo on suojattu myös suojavyöhykkeillä joko suojelupäätösten määräyksillä ja/tai kaavojen suojelumerkinnöillä ja -määräyksillä. Suojeluarvojen tunnistaminen suojavyöhykkeellä otetaan esiin kaavoituksessa. Muutosten vaikutukset erityiseen yleismaailmalliseen arvoon tarkastellaan hoitosuunnittelun ja vaikutusten arviointimenettelyjen avulla sekä suojavyöhykkeellä että laajemminkin.

3.1.d) Autenttisuus (Statement of authenticity)

Kohteen arkkitehtuuriperinnöstä on tullut ajatonta arkkitehtuuria, joka on edelleen inhimillisesti vetoavaa ja alkuperäisessä tai sitä vastaavassa käytössä toimivaa. Rakennukset ja alueet ovat muodoltaan ja suunnittelultaan sekä materiaaleiltaan, käytöltään ja tunnelmaltaan erittäin hyvin säilyneitä, autenttisia ja pystyvät välittämään kokemukset paikan, arkkitehtuurin ja sen käyttäjän suhteesta samalla tavalla kuin rakennusten ja alueiden luomisen aikoina. Kohteen attribuutit ovat säilyneet uskottavina.

Kohteen irtaimen kulttuuriperintöön kuuluu irtaimiston lisäksi huomattavan paljon sisustuksia, huonekaluja ja valaisimia. Niitä hoidetaan osana komponenttien kulttuuriperintöä. Kirkollisen käytön irtain perintö on suojeltu lailla. Osa irtaimistosta on museaalisisessa hoidossa.

Kohteen aineeton kulttuuriperintö, mm. suunnittelutraditio ja -filosofia, on edelleen elävää sekä korjaus- ja restaurointisuunnittelussa että tieteellisessä tutkimuksessa ja tapahtumissa. Niiden tunnettuutta on vahvistettu mm. taiteellisessa ja julkaisu- ja toiminnassa sekä yleisötyössä paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti.

Kohteen kulttuuriarvot

Autenttisuus ilmenee kohteessa

- detaljeissa – erityisesti niissä, jotka välittömästi ohjaavat liikkumista tilassa ja tilan kokemista sekä sisä- että ulkotiloissa,
- rakenteissa ja materiaaleissa – erityisesti niissä kohdissa, joissa käyttäjä on välittömässä kosketuksessa materiaaleihin, ja
- muotojen autenttisuudesta – erityisesti tilakokemusten kannalta liikuttaessa tiloissa ja tilasarjoissa.
- muotoiluperinnöstä mm. sisustuksessa, valaisimissa sekä kiinto- ja irtokalusteissa
- suunnittelun tradition jatkumot (tasa-arvoisen työskentelyn perinne, Artekin toiminta, säilyttämisen ja restauroinnin tietotaito)
- muut aineettoman perinnön muodot, jotka käsitetään hyvinvointiyhteiskunnan ja kansainvälisen identiteetin osaksi. Ihmisten välisiä kohtaamisia edistävät tilat ja paikat, tasa-arvoista ihmiskäsitystä ilmentävät tilaratkaisut ja tunnelmat, joiden olennaisena osana kohteissa on sisustus, sekä edelleen uutena ja innovatiivisena käsitettävät yhteisöllistä identiteettiä tukevat tunnistettavat muodot, tilat, rakennukset ja niiden rajaamat maisemat.

Käytön ja toimintojen jatkuvuuden suhteen kohde on autenttinen kaikissa komponenteissa. Rakennusten ja alueiden ylläpito on ollut jatkuva. Pienistä tai suuremmista toiminnallisista ja rakenteellisista muutoksista ja korjauksista huolimatta kohteen autenttisuus on erittäin korkea. Muutosten hallinta on ollut rakennusten ja ympäristöjen ylläpidossa keskeistä. Yhteys erityisarvon ja sitä ilmentävien tunnuspiirteiden välillä on tunnistettava ja välitön. Pihoissa ja lähialueilla muutokset ovat olleet kontrolloituja ja suojelunäkökulma on priorisoitu. Tämä näkyy mm. lyhytikäisten rakenteiden ajoittaisessa uusimisessa.

Autenttisuuden tekijöiden muutoksia säädellään hoitosuunnittelussa ja viranomaistoiminnassa. Katso tarkemmin kohdat 4 a ja 4 b.

3.1.e) Suojelu (Protection and Management Requirements)

Kohde ja sen komponentit ovat suojeltuja kansallisen lainsäädännön tasolla. Yhdeksän komponenttia on suojeltu viranomaispäätöksellä. Aalto-ateljeen, Muuratsalon koetalon ja Kansaneläkelaitoksen päätoimitalon päätösprosessit ovat meneillään. Sunilan asuinalue kuuluu suojelun piiriin osana Kotkan kansallista kaupunkipuistoa. Yleisesti päätöksissä on suojeltu rakennettu kulttuuriympäristö. Suojelun toteutumista varmistavat säädösten edellyttämät kohde- ja rakennuskohtaiset lausunto- ja lupamenettelyt. Vaikka joistakin luvista voidaan myöntää poikkeuksia, ei suojelu saa vaarantua. Kaavoitus eri tasoilla valmistellaan kuntaorganisaatioissa. Menettelyt tukevat komponenttien maailmanperintöarvon säilymistä. Suojeluprosesseissa ja kaavoituksessa kuullaan laeissa määritellyjä asianosaisia.

Kirkkolaiilla suojelluissa kohteissa kiinteä sisustus ja siihen liittyvät maalaukset ja taideteokset kuuluvat lakisääteisen suojelun piiriin. Joissakin komponenteissa ovat käytössä museoalan menettelyt ja käytännöt suojaamalla niiden irtainta perintöä ja taide-esineitä. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja toteuttaa suojelua sisustuksissa ja dokumentoinneissa kalusteinventointien ja deponointien muodossa.

Suojavyöhykkeiden maankäyttö ja kulttuuriperinnön suojelu on toteutettu pääosin kaavoituksessa. Arkkitehtuuriperintöön sisältyvä luontosuhde kuuluu myös kaavoituksen ja muun maankäyttöä koskevan lainsäädännön keinoin suojeltaviin ominaisuuksiin.

Aalto Works -kohteen arvoihin kuuluu voimakas integraatio rakennusten, niiden suunnittelun ja niihin sisältyvän muotoilun välillä. Suojelulainsäädäntö ulottuu vain kiinteään rakennettuun ympäristöön. Kohteen muotoiluperinnön arvo ja säilyttämisen tarve on ymmärretty jo varhain ja komponenteissa on pitkäaikaiset käytännöt sisustuksen ja irtaimiston ammattimaisesta hoidosta.

Kohteen aineetonta kulttuuriperintöä, esimerkiksi suunnittelun traditioita, ylläpidetään Artekissa, monissa suunnittelutoimistoissa ja museaalisessa toiminnassa.

Suojelun tapa ja sisältö käy ilmi komponentteittain yksityiskohtaisesti luvussa 5.b ja sen liitetaulukossa 5.b. Siellä kuvataan käynnissä olevien prosessien vaiheet.

Hallinta ja hoito (Management)

Kohteen arvojen, autenttisuuden ja eheyden säilyminen ja ylläpitäminen attribuuttien avulla edellyttää suunnitelmallista hoitoa ja hoidon toteutumisen seuranta. Hoidon ja hallinnan toteutetaan kahdessa tasossa: paikallisen komponentin hallinnan, hoidon ja käytön suunnitteluvastuu on omistajalla, valtakunnallisesti Aalto Works -kohteen hoidon suunnittelusta vastaa neuvottelukunta.

Kunkin komponentin hoidon tueksi nimettävä paikallinen hoitokunta vastaa komponenttinsa hallinnasta ja hoidosta (management) ja yhteistyöstä kohteen neuvottelukunnan kanssa. Hoidon tukena on paikallinen

hoitosuunnitelma ja sitä täydentävät Aalto-arkkitehtuuri- ja -muotoiluperinnön säilyttämisen menettelyt. Paikallinen hoitokunta viimeistelee kohteen hoitosuunnitelman, päivittää sitä, sekä huolehtii suunnitelman toimeenpanon, seurannan, tiedon tallentamisen ja raportoinnin tehtävistä yhteistyössä vastuullisen omistajan, asiantuntijoiden ja viranomaisten kanssa. Paikallinen hoitokunta järjestää oman toimintansa itsenäisesti. Kohteesta riippuen voi paikallinen hoitokunta osallistua myös nähtävyyksien esittelyyn ja kestävän kulttuurimatkailun edistämiseen lyhytaikaisen tilavuokrauksen yms. yhteisten toimintojen osalta yhteistyössä paikallismuseon, toisten maailmanperintökohteiden tms. kanssa. Kustakin paikallisesta hoitokunnasta valittu edustaja osallistuu Aalto Works -kohteen neuvottelukuntatyöhön ja huolehtii viestinnästä ja päätöksien viemisestä paikalliseen toimeenpanoon.

Neuvottelukunta muodostuu Aalto Works -sarjan komponenttien paikallisten hoitokuntien edustajista. Se vastaa maailmanperintösopimuksen noudattamisesta ja velvoitteista Aalto Works -kohteessa ja huolehtii kohteen maailmanperintöarvon säilymisestä hallinnassa ja hoidossa (management). Neuvottelukunta edustaa kohdetta ja koordinoi paikallisten hoitokuntien yhteistyötä suojelun, restauroinnin, ylläpidon, esittelemisen ja käytön kehittämiseksi. Työn tukena on kohteen hoitosuunnitelma, jonka toimeenpano ja päivittäminen ovat neuvottelukunnan ja site managerin (koordinaattorin) vastuulla. Yhteinen neuvottelukunta tarjoaa tehokkaan vertaisfoorumin paikallisten hoitokuntien hoitosuunnitelmien toimeenpanon tukemiseen ja kehittämiseen. Neuvottelukunnassa paikallisten hoitokuntien edustajat osallistuvat valtakunnan tasolla yhteistyöhön viranomaisten, oppilaitosten, tutkimuslaitosten sekä kulttuurimatkailun ja markkinoinnin toimijoiden kanssa. Neuvottelukunnan tehtävänä on myös Aalto Works -kohteen yhteistoiminnan ja viestinnän ylläpitäminen sekä paikallisten hoitokuntien välillä että ulospäin. Neuvottelukunta laatii oman toimintasääntönsä. Neuvottelukunnan vastuulla on antaa lausuntoja kohteesta sekä ohjata ja kommentoida suunnitelmia, mm. mahdollisten uusien komponenttien liittämistä Aalto Works -kohteeseen. Aalto Works -kohteelle nimetään maailmanperintökoordinaattori, jonka tehtävä sijoitetaan Alvar Aalto -säätiöön ja joka tukee neuvottelukunnan toimintaa.

Maailmanperintökoordinaattorin tehtävä rahoitetaan valtion budjetista (State Party). Hoitohallinnon kulut jaetaan: neuvottelukunnan toiminnasta syntyvistä hallinnan ja hoidon kuluista vastaa Alvar Aalto -säätiö ja paikalliset hoitokunnat vastaavat omista ja omien edustajiensa kuluista neuvottelukunnassa.

Hoitosuunnittelu on alkanut ja edennyt järjestelyn tasolle. Kohteen hoitosuunnitelma ja kunkin komponentin paikallinen alustava hoitosuunnitelma on suunniteltu valmistuvaksi vuonna 2024.

Hoidon tilanne on, että komponentit ja attribuutit ovat olleet jatkuvan kunnossapidon kohteina rakennusten valmistumisesta lähtien. Kohteiden ylläpito on ollut johdonmukaista ja tavoitteellista. Kullakin komponentilla on vastuullinen hoitaja, kiinteistöjen omistuspohjan mukaan. Aluekohteista Seinäjoen Aalto-keskukselle ja Sunilan asuntoalueelle on tarkoitus perustaa vastuullinen toimijaryhmä, muilla on yksi omistukseen perustuva hoitaja.

Sarjakohteen laajuudesta seuraa, että kiinteistöjen omistajatahoja on useita ja maanomistus on 13 komponentin suojavyöhykkeen piirissä on moninainen. Suoraan julkisyhteisön, seurakunnan tai kaupunkien omistuksessa on komponenteista kuusi. Kaksi alueista on osin julkisessa ja osin yksityisessä omistuksessa. Viisi komponenttia on yksityisomistuksessa. Jokaisen kiinteistön hoidosta, ylläpidosta, korjauksista ja investoinneista vastaa poikkeuksetta kiinteistön omistaja. Omistajat laativat yhdessä käyttäjien kanssa tarvittavat ohjelmat kohteen hoitoa ja sen raportointia varten.

Komponenttien hoitosuunnittelu perustuu olemassa oleviin hallinnan rakenteisiin ja strategiaan ja teknisiin suunnitelmiin sekä muiden maailmanperintökohteiden kokemuksiin tehokkaasta ja laajapohjaisesta hoitosuunnittelusta ja seurannasta. Kiinteistöhoito, ylläpito, avoinna pito ja esittely tehdään pääosin oman vakituisen henkilökunnan toimin, erillishankkeet ulkopuolisen asiantuntemuksen tuella ja viranomaisten ohjauksessa. Henkilökunnan koulutusta erityispiirteiden huomioimiseen täydennetään tarpeen mukaan ja yhteistyökumppaneilta edellytetään tehtävään sopivaa koulutusta ja ammattitaitoa.

Erityistä asiantuntemusta edellyttävän muotoiluperinnön hoito turvataan sopimuksin. Mm. sisätilojen ja irtaimiston hoitovastuuta jaetaan tarkennetun vastuunjakotaulukon ja deponointisopimuksen muodossa. Aaltojen kotitalossa ja Aalto-ateljeessa ylläpitokorjaukset suunnitellaan Alvar Aalto-säätiön arkkitehdin ja konservaattorin johdolla. Aaltojen kotitalossa, Aalto-ateljeessa ja Muuratsalon koetalossa huonetilojen pintoja ja huonekaluja kunnostavat Alvar Aalto -säätiön museomestari ja konservaattori.

Kohteeseen kuuluvien irtaimistojen ja kokoelmien hoito edellyttää museoalan käytäntöjä. Aaltojen kotitalon, Aalto-ateljeen, Muuratsalon koetalon ja Villa Mairean irtaimiston ja kokoelmien hoidosta vastaa säätiöiden museoammattillisesti koulutettu henkilökunta.

Aalto Works on ollut erityisen huolenpidon kohteena jo vuosikymmeniä. Korvaamaton tietolähde ja resurssi on vuodesta 1968 (Alvar Aalto 70-vuotta) lähtien toiminut Aalto-säätiö, joka huolehtii alkuperäispiirustuksien ja -kirjoitusten, pienoismallien, ja valokuvien kokoelmasta (joka siirtyi perikunnalta tekijänoikeuksineen vuonna 1990), ylläpitää piirustus- ja kuva-arkistoa sekä tuottaa valtakunnallisesti tutkimus-, neuvonta-, restaurointi- ja kehittämispalveluja kaikille Aalto Studion toteutetuille töille. Sen rinnalle on Alvar Aalto -säätiön tukemana kehittynyt huomattava tutkimus-, suunnittelu- ja koulutuskapasiteetti avoimeksi resurssiksi modernin arkkitehtuurin restauroinnille.

Aalto Works -kohteen matkailusuunnitelma laaditaan hoitosuunnittelun yhteydessä. Siinä huomioidaan olemassa olevat rakenteet, yhteydet kulttuurireittitoimintaan ja maailmanperintökohteiden kävijäseurantaan. Kaikissa komponenteissa on kokemusta kansainvälisenä nähtävyytenä toimimisesta vuosikymmenten ajalta. Aallon arkkitehtuuri- ja muotoiluperinnön sertifioitu matkailureitti (Alvar Aalto Route – 20th Century Architecture and Design) yhdistää vuodesta 2021 Aalto-keskusta Seinäjoella, Paimion parantolaa, Aalto Housea ja ateljeeta, Finlandia-taltoa, Sunilaa, Säynätsalon kunnantaloa, Jyväskylän Aalto-kampuksen, Villa Mairean ja Muuratsalon koetaloa, Kolmen ristin kirkon -komponentteja, osana Cultural Routes of the Council of Europe -ohjelmaa. Reitillä on oma matkailusuunnitelmansa, jota päivitetään kolmen vuoden välein. Maailmanperintökohteilla on Suomessa yhteinen kävijäseuranta, jonka piiriin myös esitettävä Aalto-kohde voi liittyä.

Rakennusten suojelun ja säilymisen tilaa seurataan jatkuvasti lyhyen ja pitemmän tähtäimen kunnossapito-ohjelmissa. Rakennusten kunnossapidon ohjelmiin sisältyy jo muutosten tilan seuranta, osassa komponentteja vuosittaisena toimenpiteenä. Se toimii perustietoina seurannan järjestelyille kohteessa ja komponenteissa.

Korjaus- ja ylläpitotoimenpiteitä ohjaava viranomainen on Museovirasto. Tukena ovat valtakunnallisena vastuumuseona toimiva Alvar Aalto -säätiö sekä kaikkien komponenttien osalta alueelliset vastuumuseot, jotka vastaavat asemakaavan suojelumääräyksien toteutumiseen liittyvästä ohjauksesta. Alvar Aalto -säätiö rakennetun kulttuuriympäristön hoidon neuvovana asiantuntijana toimii myös vapaaehtoinen, eri alojen ammattilaisista koostuva rakennusperintötyöryhmä, joka myös osallistuu korjaussuunnitelmien ja tavoitteiden arviointiin ja antaa suosituksia ylläpidosta.

Yhteenvedo kohteen hoidosta ja hoidon indikaattoreista on esitetty taulukossa XX komponentteittain.